

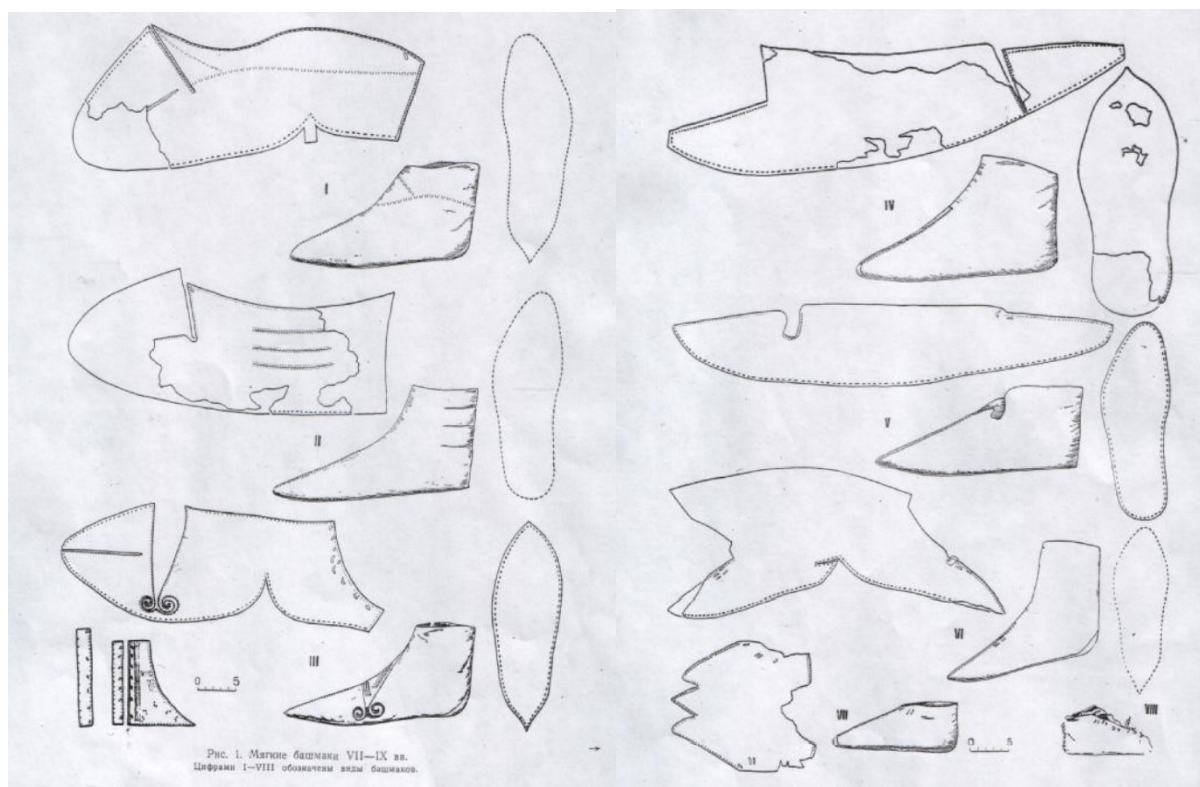
Obuv a další kožené nálezy „Zemljanovo gorodišča“ ve Staré Ladoze

E. I. Ojateva, amatérský překlad a úprava: E. Korityáková

Ojateva, E.I. (1965). Обувь и другие кожаные изделия Земляного городища Старой Ладogi // Археологический сборник Государственного Эрмитажа, вып. 7, 42–59.

Ve sbírce kožených výrobků ze Staré Ladogy se nachází 234 nálezů datovaných do 8. – 10. století. Veškeré pozůstatky obuvi a dalších předmětů byly nalezeny ve vrstvách staroladožského „Zemljanova gorodišče“, na náměstí, jehož kulturní vrstva zasahuje až do hloubky 3 – 4 metrů. Vrstva se dělí na dvě části: svrchní část vrstvy 1 – 1,5 m je datovaná do 11. – 20. století, zatímco nižší část se nachází v hloubce od 1 – 1,5 do 3 – 4 m a je datovaná do 8. – 10. století. Tato část je prostoupena dřevěnými předměty, což nám dovoluje ji rozdělit na datovatelné horizonty.

V domongolské Rusi ještě nebylo kožedělství natolik rozvinuté, aby se jazykově rozlišovaly jednotlivé druhy kůže. Veškeré opracované kožešiny se nazývaly „usně“ [v současné ruštině mají pro kůži z každého zvířete jiný název a celý odstavec řeší, že místo těchto termínů autorka bude používat např. „kravská surovka“, atd.]. Ve Staré Ladoze raného období byla používána zejména kravská a koží kůže. Kožené předměty 8. – 11. století jsou reprezentovány jedním hlavním typem obuvi – měkkými botami osmi odlišných typů, ale také rukavicemi, pochvami, popruhy apod.

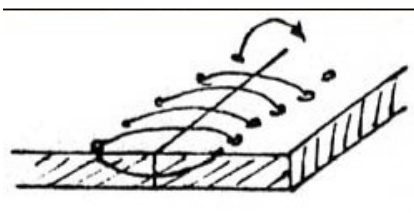

Obuv prvního typu (obr. 1,I). Střih sestává ze dvou částí: svršku a podešve. Svršek je z jednoho kusu se švem na boku. Lem je asymetrický (venkovní konec je prodloužen, vnitřní zlehka zkosený), na lemu jsou časté prořezy. Na spodním okraji zadní části se nachází malý trojúhelníkový

výřez, v jehož vrchu je ponechán kousíček kůže (pro posílení hlavního švu, který je v tomto místě nejvíce zatížen). Podešev prvního typu obuvi se nezachovala, ale soudě dle vrchní části je možné předpokládat, že podešev měla zaoblenou špičku a prodloužení paty vřité do výřezu v zadní části. Svršek byl s podešví sešit převráceným švem. Pro formování špičky jsou podél centrální osy provedeny dvě paralelní řady mělkých stehů, jejichž natažení zdůrazňuje reliéfní řemínek. Jeho účel není tak praktický, jako ornamentální. Bota těsně obepínala nohu: prodloužený konec okraje byl obtáčen okolo nohy a přivazován koženým řemínkem skrze prořezy na okraji. Tento typ je považován za ženskou obuv.

Obuv druhého typu (obr. 1,II). Střih druhého typu sestává stejně jako u předchozích bot ze dvou částí: svršku a podešve. Svršek je z jednoho kusu se švem na boku. Lem je u některých nálezů symetrický, u některých asymetrický, ale vždy s výřezem pro zavazování řemínku. Zadní část má tři paralelní horizontální průřezy (délka průřezů 10,5 – 14 cm, rozestupy 2,3 – 2,5 cm) a rovně seříznutý spodní okraj. Podešev tohoto typu bot se taktéž nedochovala, ale soudě dle vyhotovení vrchní části musely mít okrouhlou špičku i patu. Svršel byl s podešví spojen obráceným švem. Okraj byl vyhotoven různě: někdy přes okraje materiálu, jindy byla do obráceného švu vložena ještě další vrstva, nebo obšívka. Při formování špičky byly podél centrální osy provedeny dvě paralelní řady mělkých stehů, jejichž natažení zdůrazňuje reliéfní řemínek, stejně jako u předchozího typu. Bota seděla těsně na noze díky tomu, že vnější konec okraje obtáčel kotník a zavazoval se k okraji připevněným koženým řemínkem. Tento typ bot je pokládán za pánský.

Obuv třetího typu (obr 1,III). Střih sestává ze dvou částí, svršku a podešve. Svršek je tvořen dvěma částmi. Jeho jednodílná část, která tvoří špičku a patu má výřez v nejužším místě ve tvaru dvou protilehlých volut. K této hlavní části byla připevněna vykrojená část (mající tvar obdélníkového lichoběžníku), pokrývající přední část nohy, která zdobena pruhy krátkých řezů (tři až čtyři v řadě). Z vnitřní strany nohy se obě části šněrovaly úzkým koženým řemínkem skrze speciální výřezy (7 na každé straně). Pro posílení šněrovacích míst byly zevnitř ven umístěny kožené pásky. Patová část má hluboký trojúhelníkový prostřih, do kterého byla všita protáhlá pata podešve. Svršek byl s podešví sešit obráceným stehem, zatímco částí vrchu byly sešity „dotykovým“ a obráceným stehem (stopy obráceného švu lze vidět podél horního okraje svršku části a podél okrajů vyřezávaných volut). Pro formování špičky bylo použito stejné metody, jako u prvních dvou typů. Podšívka pod šněrování byla připevněna „dotykovým“ švem a švem přes okraj. Díky takovému střihu a šněrování bota přesně obepínala nohu. Tato obuv je výhradně ženská.

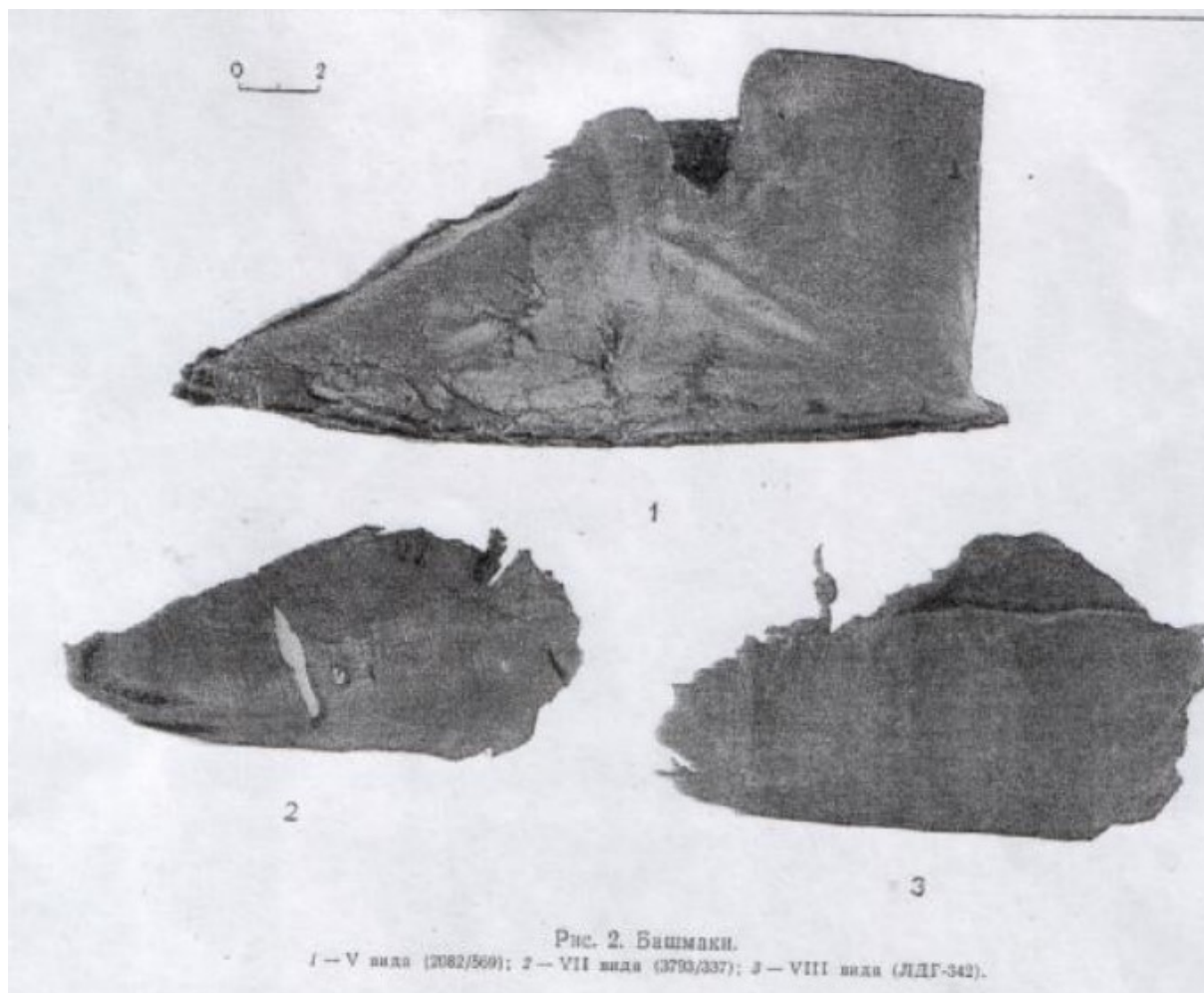
Obuv čtvrtého typu (Obr.1,IV). Střih bot taktéž sestává ze svršku a podešve. Svršek je z jednoho kusu a má šev podél palce (střih špičky prozkoumaný v jednom případě se ukazuje být spíše proveden z důvodu úspory materiálu, než kvůli speciální konstrukci), špička je narozdíl od předchozích zakončena skrojem. Střih je asymetrický, k jeho prodlouženému konci je připevněn kožený řemínek. Podešev je vlastně obrys s prodlouženou špičkou, která byla sešívána s polotovarem svršku. Pata je okrouhlá. Podešev byla se svrškem spojena obráceným stehem. Podél palce byla bota sešita přímým stehem, přičemž jedna polovina špičky byla překládána přes druhou, s průměrným překryvem 0,5 cm. Podkrojené části byly přišity „dotykovým“ švem. Tak jako u ostatních typů bot byl delší konec obtočen kolem kotníku a zavázán tenkými řemínky. Tyto boty se pravděpodobně řadí do mužského botníku.

Obuv pátého typu (obr. 1,V; 2,I). Střih sestává z podešve a svršku. Svršek část je z jednoho kusu se švem podél palce, špička je zakončena skrojem. Střih je asymetrický, na nártu jsou dva výřezy pro upevnění řemínku, zadní část je rovná a seříznutá. Podešev s okrouhlou špičkou i patou se přišívala obráceným stehem. Podél palce byla bota sešita přímým stehem. Rozměry bot ukazují, že tento typ byl univerzální jak pro muže, tak pro ženy.

Obuv šestého typu (obr. 1,V; 2,I). Střih sestává z podešve a svršku části. Svršek je z jednoho kusu se švem podél palce. Střih je asymetrický se zbytky připevněných kožených řemínků. V zadní části je trojúhelníkový výřez a špička je okrouhlého tvaru. Vrch a podešev byly sešity obráceným stehem. Na noze držely stejným způsobem, jako předešlé typy obuvi. Velikost boty naznačuje, že patřila mladistvému.

Obuv sedmého typu (obr. 1,VII; 2,II). Tato bota je střihem odlišná od všech předchozích bot. Je vyhotovena z jednoho kusu, napodobuje podešev a dvě poloviny vršku spojené dohromady, čehož je dosaženo výřezy na špičce a patě obrobku. Části jsou sešité „dotykovým“ a obráceným stehem. Šev podél linie palce není obyčejný přímý, ale „dotykový“. Na zadní straně je možné spatřit sekundární šev přes kraj. Tato obuv též patří do inventáře mládeže.

Obuv osmého typu (Obr. 1,VIII; 2,III). Vyhotovení boty je jednodušší a vzdáleně připomíná lichoběžník. Špička a zadní část jsou připevněny řemínkem. Bota se šněrovala skrz speciální prořezy. Dle velikosti usuzujeme, že je to bota dětská.

Kromě obuvi patří ke staroladožskému kožedělství rukavice, pochvy a řemínky.

Rukavice (Obr. 3,1) s inv. č. ЛДГ-371 je vyříznuta z velkého kusu ovčí usně složené dvojmo, přičemž jedna polovina palce je součástí hlavní části, druhá polovina je vyříznuta samostatně. Sešitá je obráceným švem, rounem dovnitř. Tato rukavice je nejstarší z nám známých nálezů. Při výkopech některých staroruských měst z 11.-13. století (Moskva, Novgorod, Pskov) byly nalezeny další kožené rukavice, nikoli kožešinové.

Pochvy (Obr. 3,2-5) s inv. č. Л-1448, 1813; ЛС-1750; 3793/336. Všechny jsou klínovitého tvaru. Byly řezány z celého kusu kůže, složeného vedví, šev se nacházel na boku. Délka pochev byla v rozmezí mezi 14,5 – 15 cm. Odlišují se mezi sebou vyhotovením bočního švu. Dvě pochvy jsou sešity po skrze kraje (ЛС-1750, 3793/336), třetí je sešita lýkovým provázkem s řídkými stehy (Л-1813). Zvláště důkladně je vyhotovena čtvrtá pochva (Л-1448). Poslední typ, ačkoliv je špatně dochovaný, je sešit „dotykovým“ švem, což nápadně připomíná švy na obuvi čtvrtého typu, které mají analogické zářezy umístěné ve stejné vzdálenosti vedle sebe. S výjimkou pochvy Л-1448 všechny ladožské nálezy pochev odpovídají nálezům z jiných staroruských měst domongolského období.

Úzké řemínky (Obr. 3,6-7) s inv. č. ЛС-473, 553, 1185, 1218, 1400, 1445, 1489. Jedná se o běžné nálezy, na kterých se nacházejí uzle (vůdcovský uzle nebo smyčka). V posledním jmenovaném nálezu mají konce dvou řemínků prořezy a jeden řemínek prochází skrz druhý a zpět do svého vlastního prořezu. Tímto způsobem byl řemínek připevněn k okraji boty pro upevnění obuvi na noze. Úzké kožené řemínky byly očividně používány nejen k tomuto účelu, ale také k upevnění pochev, váčků, atd. k opasku.

Technologické způsoby výroby tenkých kožených výrobků patřících do staroladožské kolekce 7. – 9. století obsahují stejné prvky, jako kožená obuv z téhož období (dvojitá kůže, výrobky z jednoho dílu, typy švů). To nám dovoluje předpokládat, že drobné kožené výrobky i koženou obuv vyráběli ti samí mistři-ševci.

Jedinými obuvnickými nástroji nalezenými ve Staré Ladoze jsou rovná bronzová a železná šídla. Vzhledem k tomu, že výroba tenkých hrotů ze železa je jednodušší, se s tímto materiálem setkáváme častěji. Další nástroje pro výrobu obuvi z raného středověku nebyly ve Staré Ladoze nalezeny. Pokud jde o odpad ze ořezávání a oprav obuvi, nalézáme jej poměrně často, avšak hlavně v Novgorodu a Pskovu, kde známe hromadné nálezy těchto odřezků, charakteristické pro masovou výrobu. To vše, stejně jako nedostatek standardizace technik a šití potvrzuje obecný závěr týkající se obchodu s obuví, který formuloval V. I. Ravdonikas.

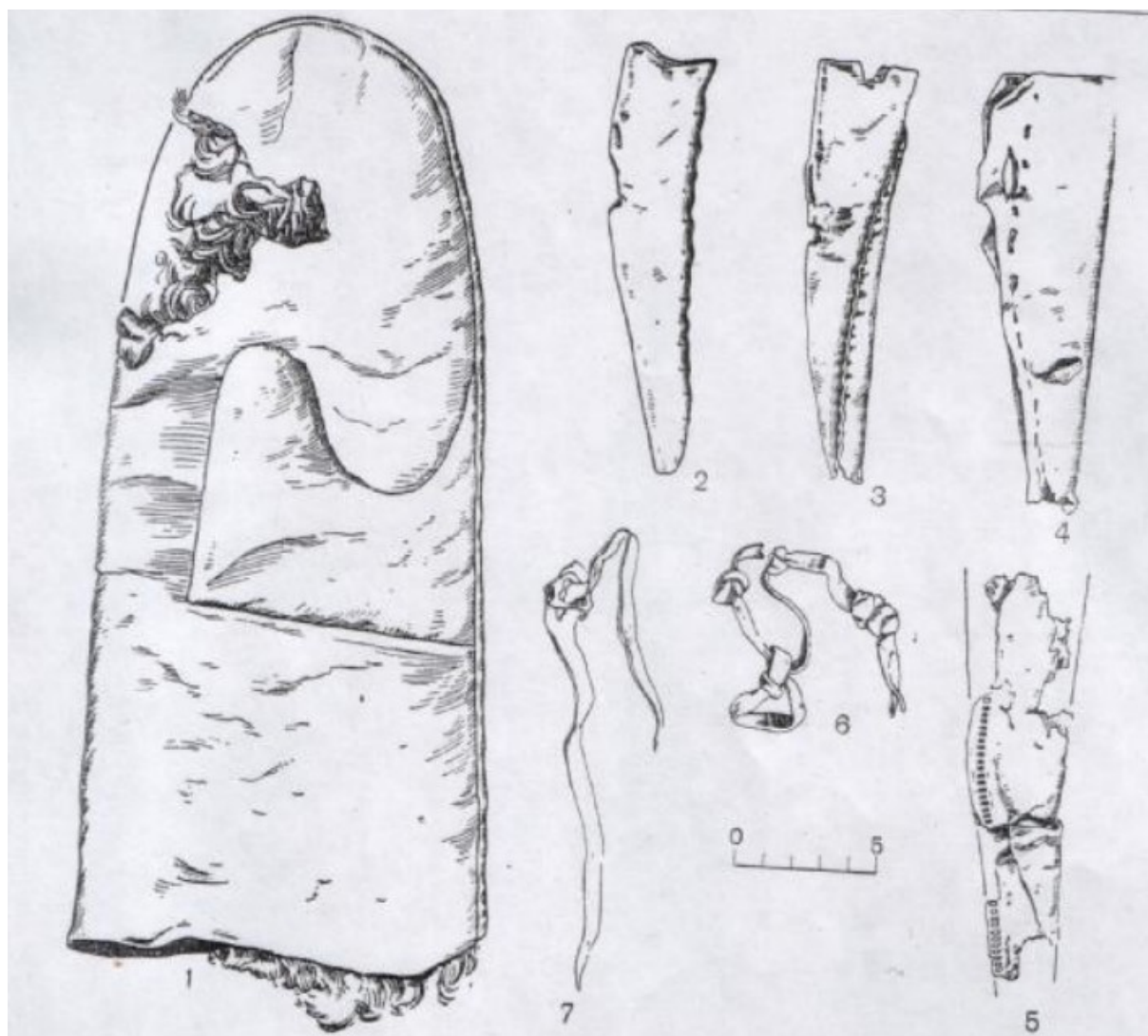

Рис. 3. Кожаные изделия VII—IX вв.
 1 — рукавица; 2—5 — ботинки; 6, 7 — ремешки.

ОБУВ				ОСТАТНІ			
	Комплетні	Ча́стечна́	Дохромады		Комплетні	Ча́стечна́	Дохромады
1. typu	-	3	3	Rukavice	1	-	1
2. typu	-	5	5	Pochvy	2	2	4
3. typu	1	15	16	Řemínky	-	7	7
4. typu	-	9	9				
5. typu	1	2	3				
6. typu	-	2	2				
7. typu	1	1	2				
8. typu	1	-	1				
Nerозpoznáného typu	-	34	34				

